

CRONICA ARHEOLOGICĂ REPERTORII, CONSERVAREA MONUMENTELOR

AȘEZAREA NEOLITICĂ DE LA LIUBCOVA

Activitatea intensă desfășurată de Colectivul arheologic din zona Porților de Fier a contribuit la cunoașterea mai amănunțită a evoluției comunităților străvechi din sud-vestul țării noastre.

De la primele cercetări arheologice de suprafață efectuate de colectivul nostru, au fost descoperite zeci de așezări din toate epocile, printre care și o serie de obiective din epoca neolitică. Dintre acestea din urmă, încă din primul an de activitate, ne-a atras atenția așezarea neolitică de la Liubcova.

Obiectivul amintit se afla pe terasa mijlocie a Dunării, pe locul numit „La Orniță“, la câteva sute de metri spre vest de sat. În prezent terenul așezării este acoperit de apele lacului de acumulare.

De la suprafața solului, cu prilejul primelor cercetări de suprafață au fost adunate numeroase fragmente ceramice de tip Vinča. Această cultură fiind pînă atunci prea puțin cunoscută și cercetată pe teritoriul țării noastre, au fost programate săpături pentru lămurirea cît mai multor probleme legate de cultura menționată.

Ca tip de așezare complexul se deosebea cu totul de acelea din sudul țării noastre. Multe din așezările neolitice din Cîmpia Dunării sînt de tip tell avînd de obicei o formă ovală prelungă, cu suprafața relativ mică, cu straturi groase de cultură, prevăzute cu șanț de apărare. În schimb, așezarea de la Liubcova se întindea de-a lungul marginii terasei, pe un teren neted, pe o lungime de circa 300 m și pe aproximativ 60 m lățime.

Suprafețele săpate în diferite zone ale așezării au permis delimitarea în mare a unui strat de cultură de circa 1,80 m grosime.

Cu prilejul primelor săpături, la baza stratului de cultură s-a delimitat o groapă izolată de dimensiuni mici, în umplutura căreia se aflau o serie de fragmente ceramice de tip Starčevo cu decor pictat datînd din faza a III-a a culturii. Un strat subțire cu același fel de materiale a fost observat cu claritate pe panta lină în partea de vest a așezării. Stratul de cultură pe tot întinsul așezării cuprindea materiale de tip Vinča. În funcție de resturile de vetre sau de straturile de arsură a fost împărțit în mai multe nivele. Analiza materialelor din fiecare nivel în parte a

făcut posibilă precizarea că în cadrul obiectivului studiat sînt reprezentate elemente de cultură materială și spirituală datînd din fazele Vinča B 2 și Vinča C 1, din evoluția culturii cu același nume. Corelarea diferitelor categorii de materiale cu observațiile stratigrafice ne-a dus la concluzia că așezarea mai veche, din faza Vinča B 2 a fost de durată și ei îi corespund cîteva nivele. În perioada dată așezarea a avut o întindere de peste 200 m lungime. Sondajele efectuate în marginea ei de vest au dus la delimitarea și golirea unei porțiuni din șanțul de apărare al așezării corespunzătoare perioadei de început a așezării. Șanțul este de dimensiuni mici, de circa 1,5 m lărgime și adîncime, fiind probabil completat în vechime și printr-o palisadă construită din trunchiuri de copac cioplite. Judecînd în funcție de porțiunea cercetată din traseul șanțului, sîntem în măsură să arătăm că pe terasă șanțul de apărare avea un traseu prelung și arcuit. Nu dispunem de datele necesare spre a ști dacă șanțul de apărare înconjura din toate părțile așezarea sau dacă marginea dinspre Dunăre a așezării a rămas nefortificată. În cursul locuirii din nivelurile ulterioare, după astuparea șanțului amintit, limitele așezării s-au extins spre vest, dar nu știm dacă și atunci ea a fost întărită cu șanț de apărare.

Spre deosebire de terenul întins ocupat în timpul fazei Vinča B 2, în faza următoare așezarea era mult mai mică. Ea a avut numai circa 40 m lungime și lățime și s-a remarcat că acoperea în parte marginea de vest a așezării mai vechi. Stratul de cultură corespunzător avea maximum 30 cm grosime. În cursul săpăturilor noastre de la Liubcova nu am găsit rămășițe de locuințe distruse prin foc, cum se întîmplă în multe alte așezări neolitice de pe întinsul țării. În schimb, în sectorul de vest al așezării, la circa 1 m adîncime, s-a dat peste o lentilă de lut nears, de 20—30 cm grosime. Este posibil ca acest strat de argilă să reprezinte resturile unei locuințe nearse și părăsite.

Vetrele izolate, dezvelite și cercetate, aveau de obicei forma rotundă, cu diametrul de aproximativ 1 m și erau alcătuite dintr-un strat de lut fin, întins direct pe sol sau cîte odată pe un strat subțire de pietriș. Suprafața vetrelor era netezită și are aspect de mozaic, în urma arderii îndelungate. Unele vetre au avut marginea arcuită puțin în sus. Una din vetrele studiate a fost refăcută pe același loc de circa ori.

Principalele ocupații practicate de membrii comunității neolitice de la Liubcova erau două. În primul rînd amintim cultivarea primitivă a plantelor, mai cu seamă a grîului. O grămăjoară de boabe de grîu carbonizate se aflau pe fundul unui vas spart, găsit într-o groapă străveche. De asemenea, în bulgării izolați de lipitură arsă se văd urme de paie și de pleavă de grîu. Mai sînt de amintit mai multe segmente de lame de silex utilizate la seceri, ca și rîșnițele de dimensiuni relativ mici.

A doua ocupație ca importanță o constituie creșterea animalelor. Remarcăm că numai în două campanii de săpături (1965—1966) s-au adunat circa 5000 de oase de animale, care au fost predate la Iași. Acolo au fost analizate și determinate de prof. Olga Necrasov, Maria Știrbu și Matia Iacob. Nu vom intra în prea multe amănunte, dar din datele pri-

mite rezultă că în ambele faze oasele de animale domestice ajung la 71% și 73%. Membrii comunității studiate creșteau în special bovine. Cu timpul a crescut procentajul altor categorii de animale domestice mai cu seamă al porcilor. Sînt documentate și destul de multe oase de ovicaprine. S-au găsit și oase de ciine.

Oasele de animale vîinate prezintă o variabilitate mare, dovadă că în vechime pădurile din zonă erau mai întinse. S-au determinat mai ales oase de: cerb, mistreț și de căprioară. Prin oase mai puține sînt semnalate: iepurii, castorii, risul, linxul, lupul, vulpea, ursul brun și biizonul.

Pescuitul era practicat pe scară largă, în timpul săpăturilor fiind adunate peste 340 oase de pești, unii de dimensiuni mari.

Unelte folosite au fost realizate din silex, obsidiană și din gresie silicifiată. Sînt de menționat lame și răzuitoare. Piese de obsidiană sînt microlite, realizate din două tipuri de materie primă. Unele sînt din obsidiană fumurie, provenită probabil din nordul Ungariei și altele din obsidiană alburie, originară poate din ținuturile sudice.

Unelte de piatră șlefuită sînt relativ numeroase și funcțional corespund în principal teslelor și mai rar topoarelor. De asemenea s-au adunat cîteva zeci de sule, plăcuțe și dălțițe de os și corn. Arama a fost folosită pe scară foarte redusă. S-a găsit o singură verigă simplă din sîrmă de aramă, datînd din faza Vinča B 2.

S-a adunat și o mare cantitate de fragmente ceramice specifice culturii studiate. Majoritatea provin din vase modelate din pastă amestecată cu cioburi pisate sau cu nisip. Sînt deosebit de frumoase vasele din pastă fină în formă de castroane adînci sau cele prevăzute cu picior înalt svelt, cu decor format din caneluri înguste. Suprafața lor era lustruită cu deosebită grijă. Aceste vase erau arse așa fel ca o parte din vas să aibă culoarea cafenie roșcată și altă parte să fie de culoare neagră. Menționăm și vasele în formă de borcane ornamentate cu benzi meandrice sau spiralice, cu suprafața acoperită cu puncte sau cu liniuțe.

La Liubcova ca și în alte așezări similare de tip Vinča s-au scos la iveală numeroase figurine feminine de lut ars. Multe din ele sînt cu decor meandric, din linii incizate. Unele au fost vopsite cu culoare roșie. Se cuvine subliniat că toate figurinele au redată pe față, ca un plan înclinat, o mască de formă triunghiulară. Ochii ca și gura sînt indicați prin liniuțe. Figurinele descrise pe scurt, oglindesc cultul fertilității.

Studierea tuturor categoriilor de materiale descoperite în mare cantitate în așezarea de la Liubcova, ne-a permis pentru prima dată în țara noastră să cunoaștem amănunțit toate elementele specifice din două faze ale evoluției culturii Vinča și pe baza lor aprofundarea diferitelor probleme privind istoria comunităților neolitice din sud-vestul țării noastre în comparație cu alte zone.